

تعامل با مردم و دفاع از مدیریت شهری

عکس: جواد کرمانی شهرازا

هر چند تعامل برای پیشبرد مسائلی شهر، توسعه امور عمرانی و انجام وظایف مدیریت شهری، اصلی ترین محور موفقیت مدیران شهر بوده است اما دامنه تعاملات مدیریت شهری آن قدر گسترده

و وسیع است که پیگیری بسیاری از این امور باید با ساز و کار کاملاً حقوقی انجام شود تا دستاوردی پایدار و ماندگار داشته باشد. در مجموعه شهرداری های کشور و به ویژه کلان شهرها، بخش های حقوقی، یکی از بازوان اصلی و اجرایی برای تکمیل پازل خدمت رسانی است. مقابله با زمین خوراری، تنظیم موافقت نامه های کلان و فراوانی که شهرداری ها با دیگر شهرها یا حتی کشورهای همسایه و ... منعقد می کنند، رسیدگی به قرارداد های کلان تأمین مالی و ... صرفاً بخش کوچکی از گستردگی بخش های حقوقی در شهرداری های کشور است.

در همین باره با حمید شهزادی، سرپرست اداره کل حقوقی شهرداری مشهد دربارۀ ترافیک پرونده های حقوقی، دعاوی قضایی له یا علیه شهرداری، تعاملات حقوقی مدیریت شهری با مردم و مسائلی از این دست به گپ و گفت نشستیم که از نظر می گذرد.

بزرگوار محترم
حمید شهزادی

چالش های فراوان در دبیرخانه کمیسیون ماده ۳۸

مرتبط ارسال می کند. ما در سال حدود ۱۰۰ مورد اعلامیه تفتیح مقررات داریم.

یکی دیگر از بخش های ساختار اداره کل حقوقی امور دعاوی دیوان عدالت اداری و کیفری است، قانون دیوان عدالت اداری که مصوب شد در مواد ابتدایی اش بیان می کند که دیوان مرجع تنظیم خواهی مردم نسبت به دستگاه های عمومی و دولتی است و اگر شهروندی به عملکرد دستگاه های دولتی و عمومی اعتراض داشت، می تواند به این دیوان شکایت کند.

در حوزه کیفری هم اگر به عنوان نمونه اعلام شود که در اداره ای ارتش رخ داده یا اختلاس و تصرف غیرقانونی اتفاق افتاده است، باید به محاکم ارجاع و گزارش بدهیم. هر چند در این موضوع ها حراست و اداره کل بازرسی گزارش کننده هستند و پیگیری با ماست. همین حوزه کیفری وظایف حمایتی از مدیران هم دارد. ممکن است در راستای اتفاقاتی که به صورت غیرمترقبه رخ می دهد، ادعاهایی و پرونده هایی علیه مدیران شهری مطرح شود، وظیفه ما این است که از عملکرد مدیران مدیریت شهری دفاع کنیم. معمولاً در سال حدود ۷۰-۸۰ نمونه از این دست داریم که ما به آن ها ورود می کنیم.

حوزه دیگر اداره کل حقوقی شهرداری، امور اجرای احکام است، احکامی به نفع و علیه شهرداری صادر می شود و حوزه پیگیری این احکام، امور اجرای احکام است. حوزه بعدی که بسیار پر چالش و پرمجااست، امور دبیرخانه کمیسیون ماده ۳۸ است. مبنای قانونی این کمیسیون آیین نامه معاملاتی شهرداری هاست

که در آنجا هیئت حل اختلافی پیش بینی شده که متشکل از نماینده شهرداری، عضو شورای شهر، نماینده دادگستری و نماینده فرمانداری است. این هیئت وظیفه دارد اختلافات بین شهرداری و پیمانکاران را رسیدگی کند و کل این دبیرخانه یک مرجع شبه قضایی محسوب می شود و پیمانکاران اگر نسبت به عملکرد شهرداری ایهام و سؤال و شکایتی دارند به این کمیسیون مراجعه می کنند. این کمیسیون دو شعبه دارد و هر کدام از شعب یک روز در هفته تشکیل جلسه می دهند و چهار پرونده در هر شعبه رسیدگی می شود. متأسفانه این کمیسیون به دلیل برخی مشکلات مالی بسیار شلوغ است و عمده مراجعه پیمانکاران برای دریافت مطالباتشان است.

دیوان عدالت اداری
مرجع تنظیم خواهی مردم نسبت به دستگاه های عمومی و دولتی است و اگر شهروندی به عملکرد دستگاه های دولتی و عمومی اعتراض داشت، می تواند به این دیوان شکایت کند

ترافیک بالای پرونده های املاک

با همه این اوصاف در سال گذشته چه تعداد از پرونده های مفتوح شهرداری در محاکم قضایی به نفع یا ضرر شهرداری بسته شده است؟

در سال ۱۴۰۲ متأسفانه ۱۱۴۴ پرونده در محاکم علیه شهرداری مطرح شد که تا امروز بیش از ۳۹۶ پرونده با موفقیت شهرداری خاتمه پیدا کرده است و رأی حدود ۱۰۰ پرونده هم علیه شهرداری است. ۸۸ پرونده هم نتایج دو وجهی داشته و در بخشی ادعای شهرداری تأیید شده و در بخش دیگر ادعای طرف مقابل و مابقی پرونده ها هم در حال رسیدگی است. با این همه اما معمولاً ما در پایان سال ۸۰ درصد موفقیت در پرونده هاست.

چدا از ساختار مصوب اداره کل، با توجه به پیچیدگی و تعداد پرونده های حقوقی، گروه های مشورتی را هم فعال کردید که در برخی پرونده ها و اتفاقات قبل از ارجاع به دادگاه مسائل را حل کنند؟

ببینید، بر اساس وظیفه هایی که برای ما تعیین شده است کمیته های مشورتی را پیش بینی کردیم که جنبه علمی و مشورتی دارند، به عنوان نمونه کمیته راهبری حقوقی را داریم که در حوزه حقوقی و مقرراتی مدیران شهری و حتی شهروندان تقاضای خودشان را به این کمیته ارسال می کنند، رئیس این کمیته مدیر حقوقی شهرداری است و دبیر هم رئیس اداره تفتیح است و اعضای آن مدیرکل حقوقی، مدیرکل شهرسازی و درآمد و مدیرعامل سازمان زمین و مسکن و مدیرکل بازرسی و تعدادی از وکلای صاحب نظر هستند. کمیته راهبری حقوقی هر هفته به صورت منظم برگزار می شود و بین سه تا چهار دستورکار دارد و به عنوان حوزه حل مسئله در شهرداری شناخته می شود و موضوعات مبهم و مجمل که در حوزه درآمدی و املاک و حقوقی وجود دارد در این کمیته بررسی می شود و گره ای از کار مردم و مدیریت شهری باز می شود. یک کمیته هم به نام دفاع داریم، این کمیته هم متشکل است از حقوق دان ها و افراد صاحب نظر و مدیران املاک و حراست و بازرسی که در راستای تدارک دفاع شهرداری در پرونده ها اقدام می کنیم. این کمیته هم هر هفته با دو دستورکار برگزار می شود.

همان طور که گفتید، یک ساختار مصوب برای مجموعه حقوقی در ستاد شهرداری مشهد از مدت ها قبل شکل گرفته است؛ اما اوضاع و احوال ساختار حقوقی در مناطق و معاونت ها و سازمان های وابسته شهرداری چطور است و آن طور که باید و شاید به این مجموعه با آن حجم از پرونده و ادعا بها داده

شده است؟

در حوزه ساختار اداری در سازمان ها و مناطق با یک مشکل کلی مواجه هستیم، آن هم این است که حجم زیادی از مسئولیت ها و کارهای حقوقی را به فردی می سپاریم که مسئول امور است و جایگاهی یک رده از کف کارشناسی بالاتر است. این نقیصه را همیشه به شهردار مشهد منتقل کردیم و به حوزه برنامه ریزی و تشکیلات گفتیم که برای این ماجرا فکری شود. از آنجایی که حوزه ستادی هستیم و عموماً باید در سیاست گذاری و خط مشی مداخله کنیم، ولی به دلیل عدم تقویت و کمبود نیروی انسانی در حوزه حقوقی، پرونده ها و موضوعات سیاسی و مهم مناطق و سازمان ها را خودمان در ستاد پیگیری می کنیم. یعنی اداره کل حقوقی نه تنها کار ستاد که کار صف هم انجام می دهد و واقعاً این کار غیر ساختاری است و نباید این گونه باشد. اداره کل حقوقی باید در حوزه نظارت و راهبری اقدام و توانش را خرج کند، ولی ناگزیر به این دخالت هستیم.

باتوجه به وظایفی که بر دوش شهرداری است، عمده پرونده هایی که شما با آن درگیر هستید چه پرونده هایی است؟

از نظر کمی اعتراض به آرای کمیسیون جزو پرونده های پرتکرار است. پرونده مسئولیت مدنی که مردم در پارک و معبر آسیب می بینند، پرونده فک پلمب هم بخش دیگری از پرونده هایی است که بیشترین تکرار را دارند.

اما از نظر اهمیت و کیفی عمده انزوی ما صرف پرونده های املاک می شود، گاهی برخی شهروندان مدعی می شوند این خیابان که شهرداری احداث کرده است بدون توجه به مالکیت خصوصی ما ساخته شده است. این نقیصه در شهرداری وجود دارد و در پایان دهه ۶۰ و کل دهه ۷۰ بیشتر کارهای عمرانی که در شهر شده، با یک نقص مواجه بوده است. اول اینکه توجهی به حقوق مالکان نشده است و دیگر اینکه اگر توافقی صورت گرفته مستند سازی درستی نشده است. یعنی نه قراردادی نوشته شده و نه انتقال سندی درست گرفته است. تشخیص صحیح از غیرصحیح و اینکه کدام سابقه دریافت وجه و توافق دارند کار ما را بسیار سخت کرده است.

ولی از دهه ۷۰ به بعد سازوکار خوبی با دقت نظر پیشکوتان شهرداری مشهد ایجاد شد و تنظیم صلح نامه با جدیت دنبال شده است و از ابتدای دهه ۸۰ تعداد انگشت شمار پرونده در این موضوعات داریم. ما همیشه می گوئیم اقدامات حقوقی باید پیشینی باشد نه پسینی؛ یعنی قبل از ساخت و ساز معبر و آغاز پروژه نظر واحد حقوقی گرفته شود.

کاهش دعوای حقوقی علیه شهرداری

در سازمان ها به صلح و سازش و راهکار حقوقی رسیده است.

از مهم ترین رویکردهای ما حمایت قضایی از کارکنان بوده است. ۷۲ همکار مادر محاکم کیفری پرونده داشتند که از آن ها حمایت حقوقی کردیم و شانه به شانه در کنارشان بودیم تا پرونده حل و فصل شود. ما در صورتی وارد این پرونده ها می شویم که اوضاع بشویم همکارانمان در آن مسئله بی تقصیر بوده اند و اتفاقی سهواً رخ داده است و برای کاهش آثار مجازات ها و حفظ جایگاه شهرداری وظیفه خودمان می دانیم از آن ها حمایت کنیم.

یکی دیگر از رویکردهای اداره کل حقوقی، حمایت معنوی و مادی از نیروهای حقوقی شهرداری است. برای تقویت شهرداری روز حقوق دان ها را تثبیت کردیم و روز هفتم اسفند ماه به عنوان این روز ثبت شده است و هر سال گردهمایی و جشنی برای کارکنان حقوقی شهرداری برگزار می شود. در حوزه ورزشی هم تلاش شد تیم ورزشی خوبی داشته باشیم. در حمایت های مادی هم حوزه های حقوقی از فوق العاده هایی خاص برخوردار هستند به این دلیل که در پست هایشان ماندگار شوند. دولت و مجلس به این موضوع توجه دارد و در قانون برنامه برای کارکنان حقوقی این مبلغ در نظر گرفته شده است و در حال پیگیری هستیم تا این فوق العاده ها محقق شود.

رویکرد بعدی آموزش محوری است؛ هر روز مقررات جدیدی داریم که آثاری بر تعهدات قانونی می گذارند و برای ما که در دستگاه عمومی کار حقوقی انجام می دهیم مسئله آموزش دو چندان است و باید دانش ما با سطح قوانین منطبق باشد که در گام اول سرانه آموزشی همکاران را دو برابر و اجرایی کردیم.

چند نشست تخصصی با حضور مدیران حقوقی کلان شهرها برگزار شد که نتایج آن جلسات رویه سازی در کلان شهرها بود. همچنین در کمیسیون حقوقی کلان شهرها، کمیته دعاوی به شهرداری مشهد سپرده شد که به همین واسطه تبادل نظر علمی با کلان شهرها افزایش پیدا کرد.

یکی دیگر از اقدامات و سیاست ها در اداره کل حقوقی شهرداری این بود که برای اولین بار مکاتبات رویه ساز را ایجاد کردیم و موضوعات عمومی قابل تعمیم به دیگر اداره ها و سازمان ها را به سرعت به آن ها ابلاغ می کنیم تا یک رویه ثابت در شهرداری ایجاد شود و علاوه بر آن نمونه دفاع برای همکارانمان در حوزه های مختلف ارسال کردیم تا در پرونده ها از آن ها استفاده کنند.

رویکرد بعدی در اداره کل حقوقی شهرداری رویکرد پیشگیرانه است، اقداماتی انجام دادیم تا ورودی پرونده های شهرداری کاهش پیدا کند و با تشکیل کمیته و هیئت های حل اختلاف، ادعاها علیه شهرداری را کاهش دادیم و موضوعات

شهر و با پیشنهاد خودمان تبصره ای در بودجه شهرداری پیش بینی شد که در آن برای واحدهای حقوقی برای حمایت قضایی از مدیران و حتی بازنشسته ها تکلیف ایجاد می کند و به شهرداری اجازه می دهد از اسناد مالکیت شهرداری در زمانی که پرونده مربوط به وظایف اداری باشد به عنوان وثیقه استفاده کند.

امروز در اداره کل حقوقی شهرداری مشهد با چه سیاست و چه رویکردهایی دربارۀ کار را جلو می برید که هم شاهد کاهش تعداد پرونده ها باشیم و همه مشکلاتی که مدیریت شهری در حوزه حقوقی با آن دست و پنجه نرم می کند حل و فصل شود؟

در این دوره چند رویکرد را به زیر مجموعه ابلاغ کردیم و سیاست های خودمان را با آن ها منطبق کردیم، رویکرد اول ساختار محوری بود. از آنجایی که اداره کل حقوقی ساختار ضعیفی داشت برای پیاده کردن ساختاری که متناسب با موضوعات ورودی به اداره کل باشد و مسئول رسیدگی به آن مشخص باشد تلاش کردیم که ۵۰ درصد موفق بودیم و تا الآن دو سه مورد در اداره کل حقوقی ایجاد و معاونت جدیدی اضافه شده است و البته هنوز باید در این زمینه گام های بیشتری برداریم. ما کارکنانی در شهرداری داریم که تحصیلات حقوقی دارند و دارند کار غیرمرتبط انجام می دهند، در حال تلاش هستیم تا آن ها به بدنه حقوقی شهرداری اضافه شوند.

ساختار امروزی اداره کل حقوقی شهرداری مشهد، با گسترده تر شدن وظایف شهرداری و پیشرفت رشته حقوق در این سال ها منطبق است؟ رشته حقوق این قدر پیشرفت کرده است که واقعا اگر بخواهیم این شاخه ها را با وظایف شهرداری تطبیق بدهیم. حداقل گرفتاری که داریم گرفتاری ساختاری است. علی رغم تنوع موضوعات حقوقی این تنوع با ساختار منطبق نشده است.

اگر بخواهیم به وضع مطلوب و ایده آل برسیم، باید شانزده گروه و امور تخصصی داشته باشیم که دست کم با وضع امروز وظایف شهرداری انطباق داشته باشد، رسیدگی به دعاوی حقوقی، کیفری، دیوان، امور حقوق اداری، اجرای احکام و وصول و مطالبات، پاسخشوری اعلام آن ها خواهد بود. توسعه منابع حقوقی و آموزش و پژوهش، آینده پژوهشی در زمینه حقوق و ... عناوینی است که باید در ساختار اداره کل حقوقی برای تطبیق با وظایف فعلی شهرداری و مدیریت شهری داشته باشیم.

چدا از پرونده هایی که علیه شهرداری در محاکم مطرح می شود؛ اگر ادعا یا پرونده ای برای مدیران شهری رخ دهد، اداره حقوقی در مقام دفاع از آن ها برمی آید؟

در دو سال گذشته با شورای مدیران شهرداری مکاتبه کردیم و گفتیم اگر پرونده ای علیه مدیران مطرح شده است اداره کل حقوقی آمادگی دارد از آن ها دفاع کند و در دوره اخیر شورای